

Η συμβολή των whistleblowers στην οικονομική ανεξαρτιότητα

Μαρία Στυλιανίδου, Δ.Ν.

Μέλος Δ.Σ. της Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ.

■ I. Εισαγωγή

1.1. Γενικά

Η διαφθορά ως ένα σύνθετο φαινόμενο με οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές διαστάσεις

1.2. Ο ρόλος των whistleblowers στον εντοπισμό της διαφθοράς

Ορισμός

- Τι είναι όμως το whistleblowing; Ή αλλιώς καταγγελία δυσλειτουργιών;
- Η καταγγελία δυσλειτουργιών (Whistleblowing) είναι μια πράξη ενός προσώπου το οποίο, πιστεύοντας ότι το δημόσιο συμφέρον υπερισχύει του συμφέροντος του οργανισμού που εργάζεται, παρέχει την πληροφορία ότι ο οργανισμός εμπλέκεται σε υποθέσεις διαφθοράς, παρανομίας απάτης ή επιβλαβούς συμπεριφοράς

Ιστορική αναδρομή

- “whistleblowing” :πρακτική, που εφάρμοζαν οι Άγγλοι αστυνομικοί όταν εντόπιζαν ή παρατηρούσαν τη διάπραξη κάποιου εγκλήματος ή παρανομίας
- Συκοφάντης στην Αρχαία Αθήνα

Στατιστικά δεδομένα

❖ Το πιο συχνό είδος αδικημάτων
εξ όσων έχουν αναφερθεί από
whistleblowers μέσω εσωτερικών
εταιρικών μηχανισμών, ήταν το
έγκλημα της απάτης -με ποσοστό
42%- (στοιχεία Ο.Ο.Σ.Α.)

Στατιστικά δεδομένα

- 5.400 επιχειρήσεις σε 40 κράτη, κατά το έτος 2007: 43% των εγκλημάτων απάτης αποκαλύφθηκε από whistleblowers,
 - ενώ- το 3% των αποκαλύψεων οφειλόταν στην αστυνομία
- το 34% προήλθε από μηχανισμούς εταιρικής ασφάλειας, ελέγχων, εναλλαγής του προσωπικού και διαχείρισης κινδύνων απάτης(PricewaterhouseCoopers (P.W.C.)

- 2014:στην Ουγγαρία, (2013 ένα ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο για την προστασία των whistleblowers), το ποσοστό των καταγγελιών αυξήθηκε κατά 143% μέσα σε ένα χρόνο.
- Ηνωμένο Βασίλειο, (ο σχετικός νόμος θεσπίστηκε το 2000) αυξήθηκε σημαντικά η προθυμία υποβολής καταγγελιών σχετικά με περιπτώσεις απάτης, δωροδοκίας και διαφθοράς με ποσοστό 86%. (υπόλοιπα Ευρωπαϊκά κράτη ποσοστό των 54%)

Προστασία των whistleblowers

- Κίνδυνοι αντιποίνων
- Προβλεπόμενη προστασία από διεθνείς συνθήκες
- Δεοντολογία καταγγελίας δυσλειτουργιών
 - Επαρκείς πληροφορίες που υποστηρίζονται από αποδείξεις
 - Η αρχή της καλής πίστης
 - Δημόσιο Συμφέρον

Ευρωπαϊκή νομοθεσία

- Οδηγία (ΕΕ) 2016/943 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2016, περί προστασίας της τεχνογνωσίας και των επιχειρηματικών πληροφοριών που δεν έχουν αποκαλυφθεί (εμπορικό απόρρητο) από την παράνομη απόκτηση, χρήση και αποκάλυψή τους
- Ανακοίνωση της 5-7-2016 για την αύξηση της φορολογικής διαφάνειας και την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής στην Ευρωπαϊκή Ένωση COM(2016) 451 final-5-7-2016

Νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α.

Προστασία των πληροφοριοδοτών με βάση το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ(ελευθερία της έκφρασης). Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει μεταξύ άλλων «την ελευθερία λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών».

Εθνική νομοθεσία

■ Για ποιές υποθέσεις πρόκειται

Μάρτυρας δημοσίου συμφέροντος μπορεί να χαρακτηριστεί ένα πρόσωπο που συμβάλλει ο ουσιωδώς με τις πληροφορίες που παρέχει στις αρχές, χωρίς να είναι ο ίδιος εμπλεκόμενος και χωρίς να έχει ίδιον όφελος, σε υποθέσεις:
δωροδοκίας/δωροληψίας **πολιτικών**

αξιωματούχων

Εθνική νομοθεσία

- - δωροδοκίας/δωροληψίας δικαστών
- δωροδοκίας δημοσίων υπαλλήλων
- εμπορίας / επιρροής μεσαζόντων (άρθρο 237Α Π.Κ.)

"και τις συναφείς με αυτές πράξεις", όπως αναφέρει το νέο άρθρο 45B του Ποινικού

Εθνική νομοθεσία

■ Πώς γίνεται ο χαρακτηρισμός

με:

- πράξη του κατά τόπον αρμόδιου εισαγγελέα ή του Εισαγγελέα Εγκλημάτων Διαφθοράς (υπηρετούν δύο, μία στην Αθήνα κι ένας στην Θεσσαλονίκη)
- ύστερα από έγκριση του Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου που εποπτεύει τους Εισαγγελείς Εγκλημάτων Διαφθοράς

- Πώς προστατεύεται ο μάρτυρας δημοσίου συμφέροντος
- Προστασία από μηνύσεις: αν ο Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου κρίνει ότι δεν είναι απαραίτητη η δίωξη του μάρτυρα δημοσίου συμφέροντος, παραγγέλλει στον αρμόδιο εισαγγελέα να μην ασκήσει ποινική δίωξη ύστερα από μήνυση εναντίον του μάρτυρα αυτού

■ για:

- συκοφαντική δυσφήμιση
- ψευδορκία
- ψευδή καταμήνυση
- παράβαση επαγγελματικού απορρήτου
- παράβαση προσωπικών δεδομένων

- Προστασία από **αντίποινα**:
- οι μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος μπορούν να ζητήσουν υπαγωγή στις διατάξεις του Ν.2928/2001, για την φύλαξή τους, την απόκρυψη του ονόματός τους στο στάδιο της κατάθεσης, την μετάθεση/μετάταξη/απόσπαση αν είναι δημόσιοι υπάλληλοι (ακόμη και χωρίς την δημοσίευση της απόφασης στο ΦΕΚ), την μεταβολή στοιχείων ταυτότητας και την μετεγκατάσταση σε άλλη χώρα (για τις διαδικασίες αυτές επικρεμεί η ένδραση υπευθυνότητά από τους...

- Προστασία στην **υπηρεσία**: οι δημόσιοι υπάλληλοι που έχουν χαρακτηριστεί "μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος", σύμφωνα με το νέο άρθρο 26 του Υπαλληλικού Κώδικα, δεν παραλείπονται στην διαδικασία προαγωγής, δεν υπόκεινται σε οποιαδήποτε πειθαρχική διαδικασία ή τιμωρία, δεν απολύονται, δεν υφίστανται δυσμενή διακριτική μεταχείριση ιδίως σε θέματα υπηρεσιακής εξέλιξης, μετακίνησης ή τοποθέτησης

■ Ανάκληση του χαρακτηρισμού

Με την ίδια διαδικασία (δηλαδή με πράξη του, κατόπιν έγκρισης από τον Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου) ο εισαγγελέας μπορεί να ανακαλέσει την πράξη χαρακτηρισμού του προσώπου ως "μάρτυρα δημοσίου συμφέροντος", σε οποιοδήποτε στάδιο της ποινικής δίκης, αν κρίνει ότι δεν συντρέχουν οι λόγοι για τους οποίους ειδόθηκε.